

Partie polityczne w Polsce wobec współpracy polsko-ukraińskiej

Celem poniższego opracowania jest zwrócenie uwagi na obecność problematyki relacji polsko-ukraińskich na tle koncepcji polityki wschodniej w programach partii politycznych w Polsce. W związku z tym, podjęta będzie próba odpowiedzi na pytania dotyczące uwarunkowań poglądów na temat tych relacji oraz treści zawartych w apelach programowych partii politycznych w Polsce.

I. Uwarunkowania

1. Główne orientacje geopolityczne w polskiej polityki wschodniej

W ramach polskiej myśli politycznej już co najmniej od XIX wieku ukształtowały się dwie koncepcje w kwestii polskiej polityki wobec Europy Wschodniej. Główna linia podziału przebiega w tym względzie pomiędzy orientacją nazwaną tzw. obozem prometejskim (nazywanym również idealistycznym) a koncepcjami określonymi jako tzw. obóz realistyczny. Wyrażane jest przekonanie, że także współczesne programy i deklaracje i wypowiedzi polityczne można przypisać do jednej z powyższych orientacji. Według wielu opinii źródłem tego podziału jest specyficzne położenie Polski między Niemcami a Rosją, co wiąże się z pojawianiem się poważnych zagrożeń dla polskiej państwowości i interesu narodowego. Obóz prometejski w związku z tymi zagrożeniami rozwiązanie postrzegał m.in. w szukaniu różnych form współpracy i porozumienia z narodami i państwami leżącymi pomiędzy Polską a Rosją (koncepcje: „federalistyczna”, „jagiellońska”, „Międzymorza”, „Trójmorza”). W ramach powyższej orientacji zawsze przywiązywano duże znaczenie do zagadnienia istnienia przyjaznego wobec Polski niepodległego i demokratycznego państwa ukraińskiego odwołując się do przedwojennego hasła: „*nie może być wolnej Polski bez wolnej Ukrainy i wolnej Ukrainy bez wolnej Polski*”. Z kolei, ich oponenti wyrażając na ogół krytyczną opinię o powyższych pomysłach (zarzucając im oderwanie od myślenia w kategoriach realizmu politycznego i brak poważnej refleksji o naturze współczesnych stosunków międzynarodowych) uważają za właściwą opcję poszukiwanie równowagi w relacjach Polski z najbliższymi w wymiarze

geopolitycznym silnymi podmiotami geopolitycznymi (Niemcy, Rosja) jako gwarancji uzyskania bezpieczeństwa narodowego.

Po roku 1989 w okresie tzw. III Rzeczypospolitej myśl polityczna neoprometeizmu kształtowała się głównie w środowiskach historyków i dawnych opozycjonistów funkcjonujących m.in. Ośrodku Studiów Wschodnich i Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego a także publicystów „Gazety Polskiej”. Znaczej części partii politycznych współczesnej Polski, a szczególnie Konfederacji Polski Niepodległej (KPN), Ruchowi Odbudowy Polski (ROP), Porozumieniu Centrum (PC) czy Prawu i Sprawiedliwości (PiS) zawsze bliski był ten sposób myślenia o polityce wschodniej państwa polskiego.

W III Rzeczypospolitej orientacja realistyczna w polityce zagranicznej (w tym polityce wschodniej) rozwijana jest w analizach politologów i geopolityków (m.in. z Centrum Badań Wschodnich na Uniwersytecie Warszawskim) czy publicystów „Myśli Polskiej”, okresowo również w wypowiedziach niektórych polityków związanych m.in. z Platformą Obywatelską (PO), Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej (SdRP), Sojuszu Lewicy Demokratycznej (SLD), Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL), Samoobrony RP, Unii Polityki Realnej (UPR) i Konfederacji Wolność i Niepodległość (KWiN) oraz programach tych partii politycznych.

W praktyce politycznej postawy poszczególnych partii politycznych miały często charakter labilny i oscylowały pomiędzy wspomnianymi orientacjami.

2. Uwarunkowania ideowo-polityczne (nurt partyjny) i genetyczne

W okresie demokratycznej transformacji na polskiej scenie politycznej pojawiło się dużo partii politycznych których tożsamość ideowo-programowa określana była przynależnością do określonego nurtu politycznego (rodziny ideologicznej). Z przynależnością partii politycznej do nurtu politycznego wiązała się specyfika jej poglądów w kwestii polityki wschodniej w tym relacji polsko-ukraińskich. Na przykład partie nurtu liberalnego relacje polsko-ukraińskie postrzegały w większym stopniu przez pryzmat polityki Unii Europejskiej (w praktyce wiodących państw UE) wobec Ukrainy. Podobnie, wśród tych stronnictw pozytywną rekomendację dla kierunku transformacji gospodarczej Ukrainy znajdował model wzorowany na „planie Balcerowicza”. Natomiast, w kwestiach politycznych jako pożądane dla Ukrainy silne wsparcie znajdował model demokracji liberalnej oraz umacnianie standardów praw człowieka zgodnie z wartościami lewicowo-liberalnymi. Z kolei, dla nurtów partyjnych zaliczanych do centroprawicy priorytetem były relacje bilateralne, współpraca w zakresie bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej, sprzeciw wobec agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej. Dla partii nurtu konserwatywno-chadeckiego (PiS, LPR), podobnie jak

dla części ugrupowań nurtu socjaldemokratycznego (SLD) oraz PSL ważna była we wzajemnych stosunkach kwestia polityki pamięci (zwłaszcza upamiętnienia zbrodni na Polakach popełnionych przez Ukraińską Powstańczą Armię) co dla relewantnych przedstawicieli środowisk liberalnych schodziło na plan dalszy w relacjach polsko-ukraińskich.

Rozbieżności i zbieżności programowe pomiędzy nurtem socjaldemokratycznym, nurtem liberalnodemokratycznym, nurtem neoagrarnym, nurtem konserwatywno-liberalnym, niepodległościowym, konserwatywno-chadeckim, narodowym, lewicowo-populistycznym wynikały także z innych uwarunkowań, m.in. genetycznych. Część stronnictw w początku lat 90. wywodziła się z ugrupowań istniejących w okresie PRL (np. SdRP, SLD, PSL), inne z kolei swoją genezę posiadały w działających od lat 70. organizacjach opozycji antykomunistycznej (np. Unia Demokratyczna, Kongres Liberalno-Demokratyczny, Porozumienie Centrum, Unia Pracy) a kolejne odwoływały się do zupełnie nowych podziałów socjopolitycznych. Wynikały stąd różnice na tle m.in. rodzajów relacji interpersonalnych pomiędzy politykami polskimi a ukraińskimi, znajomości w kręgach postkomunistycznych czy dawnych środowisk opozycyjnych. Poszczególne nurty dodatkowo zróżnicowane były także ze względu na odmienną niekiedy taktykę rywalizacji politycznej oraz uwikłania w sferze interesów politycznych, ekonomicznych oraz powiązań międzynarodowych.

3. Kontekst międzynarodowy i sytuacyjny

Niewątpliwie na koncepcje partii politycznych w kwestiach polityki wschodniej (w tym relacji z Ukrainą) wpływał kontekst międzynarodowy. Partie polityczne w Polsce (niezależnie od stałości poglądów w pewnych kwestiach) modyfikowały swoje koncepcje adaptując się do wyzwań zewnętrznych. W początkach lat 90. zasadnicze znaczenie dla polskiej polityki wschodniej miała erozja bipolarnego modelu stosunków międzynarodowych, rozwiązanie Układu Warszawskiego i RWPG oraz rozpad Związku Radzieckiego i powstanie niepodległych państw postradzieckich. Ukraina od początku swojego niepodległego funkcjonowania była postrzegana przez większość partii politycznych w Polsce jako ważny (albo nawet najważniejszy) partner Polski w Europie Wschodniej. Znaczna część partii politycznych podkreślała potrzebę zbliżenia Ukrainy ze światem zachodnim, rozwijania standardów demokratycznych i społeczeństwa obywatelskiego. Kolejne zmiany otoczenia zewnętrznego Polski wpływające na politykę wschodnią związane były z akcesją Rzeczypospolitej Polskiej do NATO i UE. W związku z tym wówczas w programach i deklaracjach partyjnych można było znaleźć poparcie dla instytucjonalizacji prozachodniego kierunku polityki ukraińskiej. Pod

koniec pierwszej dekady XX wieku postawy i zachowania polskich partii politycznych wobec państw Europy Wschodniej uwarunkowane były polityką „resetu”(odejściem od polityki konfrontacji czego zwieńczeniem był szczyt lizboński w 2010 r.) w relacjach amerykańsko-rosyjskich. Z kolei, po 2013 roku w efekcie tzw.„resetu resetu” (związanego z porzuceniem przez prezydenta Baraka Obamę dotychczasowej polityki wobec Rosji w związku m.in. z pogwałceniem integralności terytorialnej Ukrainy) podmioty polityczne w Polsce stanęły wobec kolejnej zmiany sytuacji w otoczeniu zewnętrznym. Wpłynęło to na ożywienie kontaktów przedstawiciele partii politycznych ze środowiskami politycznymi na Ukrainie (na przykład PiS w czasie Euromajdanu) oraz zmodyfikowało postawę „realistycznej” części elit politycznych (zwłaszcza PO) na rzecz zwłaszcza wspierania proeuropejskich aspiracji Ukrainy. W okresie konfrontacji amerykańsko – rosyjskiej w czasie prezydentury D. Trumpa ważnym elementem wschodniej polityki Polski stała się koncepcja Trójmorza, która nie przewidywała jednak obecności Ukrainy w ramach tej struktury. Zmiany w 2021 roku w wewnętrznej polityce USA skutkujące modyfikacjami w polityce zagranicznej tego supermocarstwa postawiły podmioty polityczne w Polsce w tym również partie polityczne wobec nowych wyzwań związanych przede wszystkim z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego.

Uwarunkowania zewnętrzne miały więc związek z programami, postawami i deklaracjami partii politycznych w Polsce w kwestii relacji polsko-ukraińskich. Należy także mieć na uwadze, że ukraińskie elity polityczne (co także dostrzegano w Polsce) na ogół z zadowoleniem przyjmowały rolę Polski jako „pomostu” czy „adwokata” w relacjach z Zachodem, większą wagę przywiązując jednak do relacji z silniejszymi podmiotami międzynarodowymi (Niemcy, Unia Europejska, USA) niż z najbliższym swoim zachodnim sąsiadem. Analizując programy i wypowiedzi partyjne w Polsce należy także zauważyć dość daleko posuniętą ich ogólnikowość w kontekście zmieniającej się sytuacji międzynarodowej i sytuacji wewnętrznej na Ukrainie.

II. Porównanie koncepcji i postulatów partii politycznych dotyczących relacji politycznych między państwami w odniesieniu do polskiej polityki wschodniej i relacji polsko-ukraińskich

1. Opinie i koncepcje partyjne w kwestiach polityki wschodniej

Analizując stanowiska partii politycznych wobec Ukrainy po 1991 roku nie można pominąć szerszego kontekstu polityki wschodniej, a przede wszystkim odniesień do Rosji oraz innych sąsiadujących z Polską państw poradzieckich. Problem ten należy zatem postrzegać

całościowo, w zależności od w.w. kontekstu międzynarodowego, sytuacji wewnętrznej na Ukrainie oraz zmian partii politycznych w Polsce u steru rządów. Na przykład, o ile w okresie rządów SLD pojawiło się szereg deklaracji (nie tylko tej partii) związanych z postulatami współpracy z obszarem poradzieckim, natomiast w okresie rządów PiS podkreślano potrzebę strategicznego partnerstwa polsko-ukraińskiego, to z kolei, dojście do władzy PO wiązało się z dążeniem do współpracy z Rosją i bardziej realistyczną polityką wobec Ukrainy, wpisującą się w politykę Unii Europejskiej.

W poniższym zestawieniu przedstawiono charakterystyczne w okresie ostatnich trzydziestu lat stanowiska partii politycznych wobec Ukrainy na tle postulowanej przez te stronnictwa polityki wschodniej.

Tabela 1: Porównanie koncepcji i postulatów partii politycznych w wybranych kwestiach dotyczących polityki wschodniej w świetle programów partyjnych i wypowiedzi liderów.

Okres	Koncepcje i postulaty partii politycznych dotyczące relacji politycznych między państwami w odniesieniu do polskiej polityki wschodniej	Partie polityczne
Lata 90. i początków XXI w.	Poprawne relacje (oparte na dialogu) z Republiką Białoruś, Republiką Litewską i Ukrainą wzmacniają status Rzeczypospolitej Polskiej w Europie	[PPS, UP], [KLD, UD, PD, PO], [UPR, PK], PiS, KPN, ROP], [LPR], [Samoobrona RP]
Lata 90. i początków XXI w.	Rzeczpospolita Polska jako łącznik Wschodu z Zachodem	[PPS, SLD], [KLD, UD, UW, PO], [PSL], [PChD, PPChD], [LPR], [Samoobrona RP]
Lata 90.	Współpraca Rzeczypospolitej Polskiej z państwami ze Wschodu w ramach struktury wzorowanej na Grupie Wyszehradzkiej	[PPS, SdRP], [KLD]
Lata 90. i początków XXI w.	Współpraca polityczno-gospodarcza z państwami powstałymi po rozpadzie ZSRR	[PPS, SdRP], [UD,UW], [PSL], [ZChN], [PiS], [KPN, ROP], [Samoobrona RP]
Lata 90.	Krytyka polityki dwutorowości polskiego rządu	[PPS, SdRP], [PSL], [ZChN], [PC]
Lata 90 i później	Federacja Rosyjska jako państwo nieprzewidywalne w stosunkach międzynarodowych	[KPN, PiS]
Lata 90 i później	Wypracowanie jednolitej koncepcji stosunków w ramach polskiej polityki wschodniej obejmującej państwa basenu Morza Czarnego i regionu Zakaukazia	[UW], [PiS, SP, PRZP]
Lata 90. i początków XXI w.	Partnerskie relacje RP z FR i pozostałymi państwami na Wschodzie	[PPS, SdRP, UP, SLD, SdPL], [KLD, UD, PO, PD, Ruch Palikota], [PSL, PLD], [PC, PChD, RS AWS, SKL], [RdR], [LPR], [Samoobrona RP]
XXI w.	FR szanuje państwa mające silną pozycję w społeczności międzynarodowej	[PiS]
Lata 90. i później	Polska pozycja w kontaktach z państwami Zachodu uzależniona jest od możliwości wpływania na stabilizację w regionie Europy Środkowo-wschodniej. Konieczność konsensusu	[SdRP, UP, SLD], [KLD, UD], [PSL], [PiS, PRZP], [KPN, RdR]

	polskich partii politycznych co do założeń polskiej polityki wschodniej	
Lata 90.	Sprzeciw wobec koncepcji geopolitycznych przeciwstawiających sobie państwa Europy Wschodniej przeciwko Federacji Rosyjskiej (w założeniu idei Międzymorza)	[SdRP], [KLD, UD], [PSL], [ZChN]
Lata 90. i później	Współpraca państw obszaru Międzymorza w obliczu rosyjskiej polityki mocarstwowej	[PiS, PRZP], KPN
Od lat 90. Do 2014	Powstanie Trójkąta Warszawskiego (Trójkąta Kaliningradzkiego) polegającego na współpracy niemiecko-polsko-rosyjskiej	[SdRP, SdPL], [PO]
Lata 90. – do 2014	Państwo rosyjskie nie jest odwiecznym zagrożeniem. Rozwijanie polsko-rosyjskich stosunków w dziedzinie kultury i współpracy elit	[SdRP, SLD, SdPL], [PO], [UPR]
Lata 90. i później	Państwo rosyjskie prowadzi politykę imperialną (utrudniającą budowanie partnerskich relacji międzypaństwowych) oraz odbudowuje strefy wpływów na obszarze poradzieckim	[UP], [KLD, UD, UW, PO, Ruch Palikota], [PSL], [RS AWS, PRz, SKL], [PiS], [KPN, RdR], [LPR]
Lata 90. i później	Pierwszorzędne znaczenie Federacji Rosyjskiej w polskiej polityce wschodniej	[SLD], [PSL]
Lata 90. i później	Przeciwdziałanie antypolskim nastrojom w państwach wschodnich	[SdRP, UP], [UW], [PSL], [ZChN, PC], [UPR], [PiS], [KPN], [LPR]
Lata 90.	Porzucenie polityki misjonizmu wobec państw wschodnich	[SdRP, UP], [UW, PD]
Lata 90. i później	Strategiczne znaczenie stosunków polsko-ukraińskich	[UW, PO], [PC, RS AWS], [PiS], [ROP], [Samoobrona RP]
Lata 90. i później	Rozwijanie stosunków państwa polskiego ze wschodnimi sąsiadami za pośrednictwem organizacji pozarządowych i umów partnerskich jednostek samorządu terytorialnego	[UW, PD], [PC], [PiS, PRZP]
Początek XXI w.	Potrzeba zmiany antyrosyjskiego charakteru polskiej polityki wschodniej	[SLD], [PSL], [ZChN]
2009 - 2014	Wykorzystanie w stosunkach polsko-rosyjskich polityki „resetu” Baraka Obamy	[SLD], [PSL], [PO]
Po 2007 r.	Krytyka rezygnacji przez rząd D. Tuska (od 2007 r.) budowy sojuszy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej	[PJN, PiS, SP]
Lata 90. i później	Charakter relacji polsko-rosyjskich uzależniony od podejścia władz FR do podmiotowości państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej	[PJN, PiS, ROP]
Po 2014 r.	W związku z agresywnym charakterem rosyjskiej polityki wobec państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej (na przykład wobec Ukrainy) należało postrzegać państwo rosyjskie jako przeciwnika, a nie jako partnera	[PO], [PiS]

Objaśnienia skrótów: PPS – Polska Partia Socjalistyczna, UP- Unia Pracy, KLD – Kongres Liberalno-Demokratyczny, UD – Unia Demokratyczna, PD – Partia Demokratyczna, demokraci.pl, PO – Platforma Obywatelska, UPR – Unia Polityki Realnej, PK – Partia Konserwatywna, PiS – Prawo i Sprawiedliwość, KPN - Konfederacja Polski Niepodległej, PSL - Polskie Stronnictwo Ludowe, PJN - Polska Jest Najważniejsza, ROP - Ruch Odbudowy Polski, LPR - Liga Polskich Rodzin, PC - Porozumienie Centrum, PRz - Prawica Rzeczypospolitej, RS AWS - Ruch Społeczny Akcji Wyborczej Solidarność, SKL – Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe, PCHD – Partia Chrześcijańskich Demokratów, PPCHD – Porozumienie Polskich Chrześcijańskich Demokratów, PRZP – Przymierze Prawicy Zjednoczonej Prawicy, SdRP – Socjaldemokracja Polska, SLD - Sojusz Lewicy Demokratycznej, SP – Solidarna Polska, ZChN – Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe

Źródło: Ustalenia własne oraz na podstawie: A. Krawcewicz, *Polityka wschodnia w koncepcjach partii politycznych w III Rzeczypospolitej Polskiej*, Zabrze- Tarnowskie Góry 2018.

2. Kwestie relacji gospodarczych

W programach partyjnych z lat 90. XX wieku oraz w nieco późniejszym okresie można dostrzec wyraźnie artykułowany postulat współpracy gospodarczej z państwami regionu Europy Środkowej i Wschodniej które powstały po rozpadzie ZSRR. Takie akcenty pojawiały się zwłaszcza w dokumentach programowych oraz wypowiedziach polityków m.in. Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej, Unii Pracy, Sojuszu Lewicy Demokratycznej, Socjaldemokracji Polskiej, Kongresu Liberalno-Demokratycznego, Unii Wolności, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego, Porozumienia Centrum, Partii Chrześcijańskich Demokratów, Ruchu Społecznego AWS, Prawicy Rzeczypospolitej, Samoobrony RP. Konfederacja Polski Niepodległej bardzo mocno podkreślała w latach 90., że współpraca gospodarcza państw obszaru Międzymorza pozwoli na uniezależnienie się od władz w Moskwie. Można było również zauważyć, że w części apeli programowych (zwłaszcza partii Samoobrona RP) występowało zjawisko ekonomizacji polityki zagranicznej. W relacjach z Ukrainą dawano bowiem prymat współpracy gospodarczej nad pozostałymi formami wzajemnych relacji. Dla partii Andrzeja Leppera współpraca gospodarcza z państwami wschodnimi była postrzegana jako alternatywa dla integracji z UE, którą oceniano jako ryzykowną z perspektywy interesów polskich. Partie nurtu liberalnego (zwłaszcza Unia Wolności) opowiadały się za twórczą adaptacją koncepcji J. Mieroszewskiego (tzw. ULB – Ukraina, Litwa, Białoruś) odnosząc ją do perspektyw współpracy gospodarczej.

W kontekście transformacji gospodarczej Ukrainy i innych państw poradzieckich w koncepcjach znaczących partii (np. KLD, PC, PSL, Polski Razem Jarosława Gowina) pojawiała się idea wykorzystywanie przez wschodnich sąsiadów polskich doświadczeń w kwestii wprowadzania reguł gospodarki wolnorynkowej. Dla odmiany w apelu programowym m.in. Solidarnej Polski (po roku 2011) można odnaleźć ostrzeżenia kierowane wobec Ukrainy i Białorusi w związku z groźbą negatywnych konsekwencji reform wzorowanych na tzw. planie Balcerowicza.

Mocno w programach partyjnych już od początku lat 90. podkreślany był postulat uruchomienia mechanizmów promowania polskich przedsiębiorstw na rynkach wschodnich. W takim tonie w różnym czasie wypowiadały się m.in. SdRP, UP, SLD, SdPL, KLD, PSL, PLD, PC i Samoobrona RP.

Relevantnym zagadnieniem podejmowanym w retoryce politycznej partii politycznych była kwestia bezpieczeństwa energetycznego i solidarności Polski z Ukrainą w tym względzie. Ugrupowania, zwłaszcza nurtu niepodległościowego (RdR, RKN, ROP, LPR,

PiS) zawsze podkreślały, że pozyskiwanie gazu ziemnego przez Polskę od strony rosyjskiej prowadziło do uzależniania się od władz w Moskwie. W związku z tym, Prawo i Sprawiedliwość podkreślało konieczność dywersyfikacji dostaw tego strategicznego surowca i ściślejszą współpracę z państwami GUAM (Gruzja, Ukraina, Azerbejdżan, Mołdawia).

3. Kwestie integracji europejskiej

Większość partii politycznych w Polsce popierała ideę włączenia w proces integracji europejskiej państw powstałych po rozpadzie ZSRR (w tym Ukrainy). Takie stanowisko wyrażane w różnym czasie z większą czy mniejszą intensywnością oraz bez precyzowania perspektywy czasowej znajdziemy w dokumentach, deklaracjach i wypowiedziach m.in. KPN, UD, SLD, SdPL, KLD, UW, PO, PD, PSL, PLD, ZChN, RS AWS, PJN, SKL i PiS. Z kolei, Samoobrona RP na początku XXI wieku, w okresie finalizowania negocjacji w sprawie poszerzania Unii Europejskiej proponowała równoczesne przyjęcie do tej transnarodowej organizacji zarówno Polski jak i Ukrainy. W tym czasie niektóre partie np. PiS promowały bardziej konkretne przedsięwzięcia, np. ideę utworzenia Funduszu Dobrego Sąsiedztwa współfinansującego przedsięwzięcia naukowe i społeczne na Ukrainie na rzecz jej integracji z UE. Aktywne w polityce europejskiej partie polityczne (zwłaszcza UW, PO, PiS) popierając prozachodni kurs polityki ukraińskiej (zwłaszcza po pomarańczowej rewolucji) promowały powstanie wschodniego wymiaru polityki Unii Europejskiej. Związana z tym koncepcja wspólnej polityki UE wobec Federacji Rosyjskiej wybrzmiewała w wypowiedziach i deklaracjach polityków tak zróżnicowanych partii jak: SLD, SdPL, PO, PD, PSL, PiS, SP, ROP, LPR.

Zapoczątkowana w 2009 roku *formuła Partnerstwa Wschodniego znalazła wyraźne pozytywne odniesienia w deklaracjach programowych takich partii politycznych jak: SLD, PO, Twój Ruch, PSL, PJN, PiS, SP. Prawo i Sprawiedliwość pozostając w kręgu idei prometeizmu postrzegalo Partnerstwo Wschodnie jako substytut koncepcji jagiellońskiej. W roku 2014 według opinii lidera PiS odmowa podpisania umowy stowarzyszeniowej z UE przez Ukrainę groziła jej wejściem do rosyjskiej strefy wpływów. Partia Jarosława Kaczyńskiego zawsze podkreślała, że wejście Ukrainy do UE byłoby korzystne dla RP, chociażby poprzez możliwość stworzenia silnej koalicji ze wschodnim sąsiadem w ramach instytucji unijnych.*

4. Kwestie historyczne

Trudnym zagadnieniem w kontekście relacji ze wschodnimi sąsiadami (zwłaszcza z Ukrainą) była problematyka wynikająca z trudnych momentów wzajemnej historii. Stanowiska partii politycznych w tym kontekście były zróżnicowane. Przedstawiciele partii nurtu liberalnego (KLD, UW, PD, PO, Ruch Palikota) uważali, że należy unikać sporów historycznych z Białorusinami, Litwinami i Ukraińcami. Ich zdaniem odwoływanie się do zaszłości historycznych negatywnie wpływało na stosunki dwustronne w wymiarze politycznym, gospodarczym czy kulturowym.

W drugiej dekadzie XX w. w debacie publicznej w Polsce ważne miejsce zajmowała m.in. dyskusja na temat kwalifikacji prawnej zbrodni na Polakach z Kresów Wschodnich (np. rzezi wołyńskiej) dokonanej przez OUN i UPA, czy współczesnej polityki historycznej Ukrainy (m.in. heroizacji osób budzących w Polsce jednoznacznie negatywne skojarzenia). Zgodną opinię w tej kwestii wyrażały zarówno w większości partie nurtu socjaldemokratycznego, agrarnego oraz konserwatywno-chadeckiego. Według m.in. SLD, PSL, PRz, PiS, PRJG, SP ważne dla polskiej pamięci historycznej a niewygodne dla strony ukraińskiej tematy historyczne nie powinny być pomijane we wzajemnych rozmowach. Jednocześnie w deklaracjach i działaniach polityków zwłaszcza takich partii jak PO, PjN oraz PiS artykułowana była potrzeba pojednania polsko-ukraińskiego.

Reasumując, należy stwierdzić, że zarówno w oficjalnych programach partyjnych jak wypowiedziach liderów partyjnych obecna była kwestia relacji polsko-ukraińskich w zależności zarysowanych uwarunkowań. Problem współpracy polsko-ukraińskiej miał w deklaracjach partyjnych zróżnicowaną relewancję, formy i wymiary.

Źródła i bibliografia:

- dokumenty partii politycznych z Archiwum Partii Politycznych Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie
- dokumenty partii politycznych z Pracowni Dokumentacji i Badań Życia Politycznego Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu
- Krawcewicz A., *Polityka wschodnia w koncepcjach partii politycznych w III Rzeczypospolitej Polskiej*, Zabrze- Tarnowskie Góry 2018
- Leksykon polskich partii politycznych, pod. red. W. Wojtasika, A. Turskiej-Kawy, Katowice 2017.
- Wybory 1991. Programy partii i ugrupowań politycznych, red. I. Słodkowska, Warszawa 2001
- Wybory 1993. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2001
- Wybory 1997. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2004
- Wybory 2001. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2002
- Wybory 2005. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2006
- Wybory 2007. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2011
- Wybory 2011. Partie i ich programy, red. I. Słodkowska, Warszawa 2013